

نگاهی به زندگی و آثار آرمسترانگ

علیرضا خداوست

برمی‌شمارد، کسرتش بافتن اسلام در شمال آفریقا و شرق آسیا را بررسی می‌کند و با تله‌ارتوری درباره اسلام امروز و چالش‌های آن به پایان می‌رسد.

۳- محمد (حس): یک بیوگرافی از پیامبر آرمسترانگ در این کتاب که نخستین بار پس از ماجرای سلمان رشدی منتشر شد، کوشیده است تصویر دقیق و منصفانه‌ای از اسلام و پیامبرش محمد (حس) ارائه کند. آرمسترانگ در مقدمه کتاب در بیان دلایل نگارش آن می‌نویسد: افسوس می‌خورم که سیمای محمد (حس) برای مردم غرب فقط تصویری باشد که رشدی ارائه می‌دهد زیرا محمد (حس) را یکی از نوادگان تاریخ بشریت یافته بودم.

وی نخست اطلاعاتی درباره زمینه‌های فرهنگی و محیطی که اسلام در آن به‌وجود می‌آید، در ادامه به وقایع زندگی پیامبر می‌پردازد و پس از بیان حوادثی که محرک به وفات ایشان شد، فصولی را به وضعیت اسلام پس از پیامبر اختصاص می‌دهد.

لحن قلم نویسنده در این کتاب و به‌ویژه زمل انتشار آن برای نخستین بار، خواننده را متوجه نمایانگ نویسنده به دفاع از اسلام می‌کند. از جمله نکات بارز کتاب این است که علاقه‌مندان به تاریخ ادیان هنگام مطالعه آن متوجه مساهمت‌های اسلام و دیگر ادیان ابراهیمی در آغاز رسالتشان می‌شوند.

نویسنده در مقدمه‌ای که در چاپ سال ۲۰۰۱ بر کتاب افزود، می‌نویسد: اکنون زمان بسیار حساسی است. مسلمانان اسلام بیشتر به نیهایی از قرن که در آنها به جنگ و انتقام‌گیری توجه شده و می‌تواند به راحتی روحیه افراطی‌گری را در خواننده تقویت کند. انکار می‌کنند. زیرا اغلب این نکته را نادیده می‌گیرند که در کتاب‌های مسیح و موسی علیهما السلام نیز می‌توان عباراتی چاکلی از همین خشونت پیدا کرد. در تورات مردم اسرائیل بارها به

مطالعه به‌دست آوردم. حالتی که یهودیان اعتقاد دارند در هنگام مطالعه تورات نیز بری بعضی‌ها اتفاق می‌افتد.

مطالعات وی به‌ویژه پس از سفر به اورشلیم متوجه اشتراکات ادیان ابراهیمی شد. این رویکرد در تئوری نظیر تاریخ حدیث اورشلیم یک شهر، سه دین و نبرد برای جدا گملا مشهود است. کسانی که این کتاب‌ها را مرور کرده باشند متوجه عقاید خوش‌بینانه آرمسترانگ درباره تعامل این سه سنت دینی به دلیل اشتراکات فراوان خواهند شد.

نخه در ادامه می‌آید، مروری مختصر بر تئوری است که وی تاکنون منتشر کرده است.

۱- از میان گذرگاه تک در این کتاب آرمسترانگ وقایع مربوط به زندگی‌اش از زمان تولد تا هنگامی که برنامه‌های مذهبی را پس از هفت سال راهبگی (در حالی که فقط هفده سال داشت) رها می‌کند، شرح داده است. او تمام جزئیات زندگی‌اش به‌عنوان یک راهب را بسیار حساسانه و با صداقت توصیف می‌کند.

وی در این اثر مرحله‌ای را که در طلب خدا بی‌موده بیان کرده است و به همین جهت برای کسانی که در جست‌وجوی یافتن شیوه مناسب زندگی از منظر الهی هستند، کتاب مناسبی است.

۲- اسلام: تاریخ مختصر این کتاب را می‌توان عصاره سال‌ها تفکر و نوشتن درباره اسلام دانست که تلاش دارد در تصور غربیان از اسلام اصلاحاتی انجام دهد. او در این کتاب نشان می‌دهد که اسلام رسدبایندترین دین جهان است.

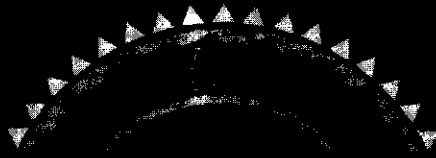
مباحث کتاب از دوران مهاجرت حضرت محمد (حس) و خانواداش از مدینه و منقابه بن تاسیب نخستین مسجد آغاز می‌شود و تا دوران وقت پیامبر ادامه می‌یابد. این اثر همچنین غلغل جدایی شیعیان و اهل سنت را

گرن آرمسترانگ در سال ۱۹۴۵ در نواحی روسایلی اطراف بیرمنگام متولد شد. وی در محیطی با عقاید کاتولیک رومی پرورش یافت و مدت هفت سال از زندگی‌اش را در سومعه گذراند. او سال‌ها بعد شرح این دوران را، که به تعبیر خودش بسیار دشوار و مصیبت‌بار بود، در کتابی با عنوان از میان گذرگاه تک توصیف کرد. زندگی آرمسترانگ در این دوران، توأم با اجرای آداب و مناسک خشک مذهبی بوده و با جهان بیرون از سومعه ارتباط چندانی نداشته است. او از آنجا فرار کرد و تا مدت‌ها برجسپ راهب فراری را با خود به همراه داشت.

ضمیمه‌ای که نگارش کتاب فوق باعث شد در انگلستان موردتوجه بسیاری از کاتولیک‌ها واقع شود که در برخی از موارد حالتی افراطی به خود می‌گرفت.

پس از خروج از راهبگی به تحصیل ادبیات در دانشگاه اسکسفورد مشغول شد، اما موفق به دفاع از پایان‌نامه‌اش نشد و بنابراین از تدریس در دانشگاه بازماند و در یک مدرسه دخترانه مدیریت دیپارتمان ادبیات انگلیسی را برعهده گرفت. شش سال بعد از وی خوانندگی از این سمت استعفا دهد. از سال ۱۹۸۲ به ساختن مستندهای تلویزیونی پرداخت. از این مقطع به بعد را می‌توان آغاز زندگی معنوی آرمسترانگ دانست. او برای تولید یک مستند در سال ۱۹۸۲ رهی اورشلیم شد. همین سفر توجه وی را به اشتراکات سه دین ابراهیمی جلب کرد و به موضوع محوری تحقیقات وی در سال‌های بعد تبدیل شد.

آرمسترانگ پس از دوران راهبگی به دلیل شرایط سختی که در آن مقطع سیری کرده بود به سمت اتحاد کشیده شد. اما رفته رفته با مطالعه‌ای که از اوایل دهه نود آغاز کرد، فارغ از تعلق به دینی خاص، یکتاپرستی را برگزید و هرگز به کلیسای کاتولیک بازنگشت. مساجد با خدا و رسیدن به آرامش و سکینه قلبی بری آرمسترانگ در کتابخانه اتفاق افتاد. او می‌گوید: من معتوینم را در

خراب کردن شعائر مذهبی کتبیان، بیرون راندن آنان از سرزمین مقدس و عدم تعقاد پیمان نامه با آنان توصیه شده‌اند. گروه به‌خصوصی از افراسیون یهودی همین پدها را برای بیرون راندن فلسطینی‌ها از سرزمین هایشان و مخالف با روند صلح به کار بردند. اگرچه از مسیح همیشه چهره‌های صلح طلب معرفی شده است در تحلیل این‌ها بسیاری به نه‌انجام و نبرد تشویق می‌کنند. ولی هیچ‌کس این پدها را در کشور هشت هزار مسلمان یونانی به دست مسیحین حبسستان مورد استفاده قرار نداد. در آن زمان هیچ‌کس مسیحیت را دانا خطرناک قلمداد نکرد؛ زیرا اطلاعات مردم به‌قدری در مورد این دین بالا بود که هیچ‌کس به خود اجازه چنین ادعایی را نمی‌داد. بیشتر مردم در غرب نچنان از اسلام بی‌اطلاع هستند که به هیچ‌وجه نمی‌توانند در داورای‌های خود نظری منطقی و صحیح برآورد کنند.

گفتنی است این اثر که پس از حادثه یازدهم سپتامبر بار دیگر در غرب مورد توجه قرار گرفت. سال ۱۳۸۳ با ترجمه فارسی در ایران نیز منتشر شد (۱).

۴- نزدین ماریچ: صعود من از تاریکی

این کتاب در اصل مکمل کتاب از میان گذرگاه شک است که نویسنده در آن شرح سیر مراحل معنوی خویش را بازگو می‌کند. از مسرتراک کتاب را با داستان جذاب سفر معنوی و انحراف از عقاید کلیسای کاتولیک رومی آغاز می‌کند که پیش از ده سالگی به نجا وارد شده بود و سرانجام موفق به یافتن خدا در نجا شد. این وضعیت به‌علاوه نامیدی‌های ناشی از عدم توفیق در دفاع از پایان نامه دکتری و اخراج از محیط کار، سلسله‌ای از ناامی‌ها را برای وی رقم زد که ارتباط با رون بزشکان نیز نتوانست موجب بهبودش شود و سرخر در سال ۱۹۷۶ با تشخیص صرع و درمان به‌موقع آن از دوزخی که در آن گرفتار آمده بود، رهایی یافت. از این دوره به بعد است که وی با تمرکز بر متون مقدس یهودیت، مسیحیت و اسلام نوشتن را آغاز می‌کند و سیر درونی و جست‌وجوی معنوی‌اش پدیدار می‌شود. او در خلال این مدت تحفاتی عمیقی را تجربه می‌کند که در تمام مدت نماز گزاردنش سومعه به ن دست نیافته بود.

۵- نبرد برای خدا: بنیادگرایی در یهودیت، مسیحیت و اسلام

در اواخر قرن بیستم بنیادگرایی به مثابه یک نیروی قوی در جهان به کار افتاد و به مقابله با نفوذ ارزش‌های سکولار و تهدید صلح و هارمونی جهان پرداخت. در این کتاب از مسرتراک به‌صورتی همدلانه به ما نشان می‌دهد که چرا و چگونه گروه‌های بنیادگرایی وجود می‌یابد و مستحق به ایجاد چه کارهایی هستند.

ما می‌دانیم که غرب در قرن شانزدهم شروع به ساختن تمدن جدیدی کرد و بسیاری از جنبه‌های زندگی را تغییر داد. از نظر مسرتراک یکی از جنبه‌های تغییر یافته

در خلال پیدایش تمدن جدید، دین است. مردم نمی‌توانند خیلی فکر کنند یا تجربه الهی مشترکی داشته باشند. از این رو برای شریعت جدیدشان در اندیشه یافتن با بنا کردن صورت‌های جدیدی از دینداری هستند. او بنیادگرایی را یک پاسخ به‌این وضعیت می‌داند که در همه سنت‌های دینی ظهور پیدا کرده است.

وی با تمرکز بر پروتستانسیسم بنیادگرا در آمریکا، بنیادگرایی یهودی در اسرائیل و بنیادگرایی اسلامی در ایران و مصر، ردهایی که این جنبش‌ها در پیش گرفته‌اند را بررسی می‌کند و نتیجه می‌گیرد در عین اینکه یکپارچه نیستند در ترس و هراس از مدرنیته پاسخ‌های یکسانی دارند. وی معتقد است اجتماع در کشورهایی یاد شده پولاریزه (دوقطبی) شده است. یک اردوگاه احساس مبتنی به مدرنیته سکولار دارد، در حالی که اردوگاه مقابل مدرنیته سکولار با نماند وجود دشمن ناشی می‌کند. وی تصریح می‌کند که این دو اردوگاه ارزش‌های مشترک اندکی دارند و به جست‌وجوی یکدیگر گفت‌وگو می‌کنند. بنابراین پروژه‌هایی نظیر دموکراتیزاسیون، زادی بیان، زادی زنان و برقراری صلح که از نظر لیرال‌های سکولار مطلوب هستند، از نظر بنیادگرایان پروژه‌هایی شیطنانی محسوب می‌شوند.

از مسرتراک معتقد است بنیادگرایی اغلب خود را با خشونت نشان می‌دهد. ولی این خشونت دلیل شجاعت نیست، بلکه ناشی از ترس است. بنیادگرایان اطمینان دارند دستگاه حاکم سکولار تصمیم بر نابودی آنها گرفته، حتی در ایالات متحده آمریکا! از مسرتراک بنیادگرایی را یک مجموعه می‌بیند و تاکید می‌کند که گاهی در داخل یک سنت دینی نیز جنبش‌های بنیادگرایی متفاوتی مشاهده می‌شود. او به جای حکم که نافع را تشدید خواهد کرد، همدلی و دلسوزی را پیشنهاد می‌کند.

۶- اورسلیم: یک شهر، سه دین
اورسلیم شهر مقدسی است که همواره در طول هزاره‌ها سباسب شده، صحنه برخورد‌های انسانی نابین بوده، پیرها و پزها مانع گرفته و مقدس بیش از حدش باعث به‌وجود آمدن توافقی‌های وحشتناکی شده است. از مسرتراک پیشینه ادعاهای مشابه سه دین ابراهیمی را درباره اینکه اورسلیم مکان مقدس نه‌است، بررسی کرده و تاریخ متجرا را با تحولات و دگرگونی‌های سیاسی و از دورانی که اورسلیم پایتخت حضرت داوود بود، آغاز می‌کند. سپس تبدیل شدن آن به محل امپراتوری رومین را شرح می‌دهد. شهری بین‌المللی که توسط مسیح تقدیس شده و مرکزی معنوی که توسط مسلمانان نیز مورد تحسین قرار گرفته است. وی سلسله میخات خود را تا ترکیب امروز اعراب و اسرائیل دنبال می‌کند و در مجموع نشان می‌دهد که همه ادیان ابراهیمی به نحوی با این شهر ارتباط دارند.

۷- تاریخ خدا

در میان آثار متعدد این محقق، بی‌تردید تاریخ خدا همچون نمایی خودتمایی می‌کند. این کتاب که از زمان انتشارش تاکنون بارها تجدید چاپ شده به شانزده زبان ترجمه شده و توانسته در مدت کوتاهی به یک اثر کلاسیک تبدیل شود. (۲)

نویسنده در این کتاب تصویری که طی چهار هزار سال گذشته انسان‌ها از خدا در ذهن داشته‌اند را مرور کرده و البته بیشتر حجم کتاب را به تصویر ادیان ابراهیمی از خدا اختصاص داده است.

در مقدمه کتاب بیشتر به سلوک معنوی و نحوه ارتباط خود با خدا می‌پردازد. در ادامه چگونگی پیدایش مفهوم خدا در ذهن بشر را توصیف می‌کند و به‌تدریج وارد ادیان مختلف می‌شود. خواننده طی مطالعه این اثر یک دوره تاریخ دین را نیز مرور می‌کند و آنچه در این کتاب می‌یابد مشابه آثار کلامیک در این زمینه نیست، بلکه بیشتر به یک زمان شبیه است. از نجا که موضوع محوری این کتاب خداست و نویسنده نیز با قسسی شیو، تبعات فراوان خود در این زمینه را به خواننده عرضه می‌کند. آن را می‌توان شاهندی بر این گفته مولوی دانست که:

بوی آن دلبر چو بران می‌شود

آن زبان‌ها جمله حیوان می‌شود

نویسنده ضمن عرضه دیدگاه‌های دینی درباره خدا، به تصویر خدا در میان فلاسفه و عرفا پرداخته و قسسی را نیز به موضوع آینده خدا اختصاص داده است.

دیگر کتاب‌ها

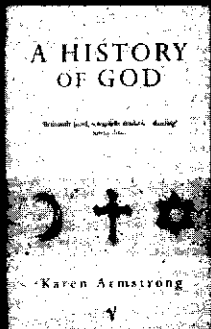
از جمله آثار دیگر این نویسنده می‌توان به کتاب در آغاز اشاره کرد که به موضوع تفریق اختصاص دارد. در کتاب دیگری با عنوان تصورات خدا، به روی عارفان قرن چهاردهم انگلستان می‌پردازد.

در جنگ مقدس، نابیر جنگ‌های صلیبی بر تحولات امروز جهان را دنبال می‌کند و در بودا (۳) زندگی و آرای این شخصیت دینی را از نظر می‌گذراند تا علاوه بر تحقیقات در حوزه ادیان ابراهیمی در زمینه ادیان شرقی نیز جست‌وجوی کرده باشد. بی‌نوشته‌ها!

۱- این کتاب با عنوان محمد (ص)، با ترجمه کیانوش حشمتی توسط انتشارات حکمت منتشر شده است.

۲- این کتاب با عنوان خداشناسی از ابراهیم تاکنون، با ترجمه محسن سپهر توسط نشر مرکز منتشر شده است.

۳- این کتاب را انتشارات بنکوف منتشر کرده است.

خداشناسی از ابراهیم تا کنون

